

7. Про підвищення соціального статусу жінок в Україні: Указ Президента України від 25.04.2001 №283/2001 // zakon1.rada.gov.ua.

8. Декларації тисячоліття ООН. Затверджена резолюцією 55/2 ГА ООН від 08.09.2000 // /www.un.org.ua.

9. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція ООН // Збірка міжнародних договорів СРСР, вип. XXXVII. – М., 1983. – С. 26–36.

10. Про економічні, соціальні і культурні права: Міжнародний пакт від 1966 р. // Міжнародні договори України. – К., 1992.

11. Про громадянські й політичні права: Міжнародний пакт від 1966 р. // Міжнародні договори України. – К., 1992.

12. Пекінська декларація. Прийнята на IV Всесвітній конференції зі становища жінок від 15.09.1995 // zakon1.rada.gov.ua.

13. Політична декларація. Прийнята на XXIII спеціальній сесії ГА ООН під назвою: «Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток та мир у XXI столітті» // /www.un.org.ua.

14. Резолюція № 60/1 ГА ООН, «Підсумковий документ Всесвітнього самміту 2005 року» від 16.09.2005 // /www.un.org.ua.

Д.С. Черняк*

ГЕНДЕРНІ РОЛІ ОЧИМА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Українське суспільство 90-х років ХХ ст. характеризують як таке, що охоплено соціальною кризою, наслідками якої стали: зростання занепокоєності людей перспективою майбутнього, синдром недовіри, політична апатія, зневіра у нових суспільних ідеалах, незадоволеність і негативна самооцінка рівня життя, безпорадність і втрата впевненості у власних силах; зростання у населення проявів негативних емоцій; злам норм, традицій, колишніх стилів мислення та діяльності, ціннісна переорієнтація.

Нові соціально-економічні та політичні умови вимагали появи нової особи, здатної йти на ризик, відкритої інноваціям і змінам, рішучої, мобільної та енергійної, що прагне до збагачення особистого професійного, комунікативного, психологічного досвіду, здатна переборювати обставини, шукати шанси, такої, яка має високий життєвий тонус.

Безумовно, соціальні реалії сприяють індивідуалізації як способу адаптації до соціальних зрушень, змушують людей розраховувати

* к.соц.н., доцент кафедри гуманітарної освіти Київського економічного інституту менеджменту

на власні зусилля та підтримку найближчого оточення у вирішенні нагальних життєвих проблем. Про це свідчать і результати національних щорічних моніторингових опитувань, що проводяться Інститутом соціології НАН України. Аналізу даних із середини 90-х років ХХ ст. і на початок 2000 р. свідчить про збереження найбільшого рівня довіри, що припадає на сім'ю та родичів (цілком довіряю відповіли 59,4% (1994 р.), 70% (1996 р.), 66,5% (2000 р.)) [3, 500].

Запорукою успішного подолання наслідків соціально-економічної кризи, пом'якшення стресів, викликаних нестабільністю суспільного життя є наявність у індивіда життєвих ресурсів: психофізіологічних, соціальних, культурних, економічних тощо. Набирають значення особистісні характеристики: мотивація досягнення, стресостійкість, оптимізм, вольові якості, впевненість у своїх здібностях, оперативність реакції, вміння навчатися; орієнтація на такі цінності, як: самостійність, незалежність, праця. Так, відповідаючи на питання: «Більшості людей, життя яких не склалося, просто не вистачає наполегливості, сили та волі», погоджуються 50,7% (1999 р.), 50,6% (2005 р.). Поступово зростає частка тих, хто вважає, що те як складається життя більшою мірою залежить від особи, ніж від зовнішніх обставин (7,5% (1999 р.), 10,7% (2002 р.), 12,8% (2005 р.)) [3, 495, 531].

Результатом соціальних змін стали не тільки ситуативне вимушене пристосування, але й «дезорганізація на рівні культурних приписів і дезорієнтація на рівні засвоєних особистих звичок» [4, 489]. Зазначені особливості розвитку країни позначилися на гендерній культурі суспільства.

Дослідники фіксують, що в суспільній свідомості укорінені стандартизовані уявлення щодо характерних рис чоловіка та жінки, моделей їх поведінки. Так, у праці Н.В. Лавриненко «Жінка: самореалізація в сім'ї та суспільстві (гендерний аспект)» (1999 р.) розкрито гендерно-рольові стереотипи та стереотипи гендерних рис. Зокрема, чоловік сприймається як сильний, схильний до занять спортом, неемоційний, стійкий, логічний, раціональний, об'єктивний, такий, що має розвинутий інтелект, активний, честолобний, мало турбується про свою зовнішність, виконує роль годувальника сім'ї, має досвід сексуального життя, прагне до влади і лідерства, успіху. При описанні жінок використовуються такі характеристики: слабка, неохильна до занять спортом, турбується про свою зовнішність, виявляє прив'язаність до сім'ї, добродійна, емоційна та ніжна, легковаж-

на, нелогічна, наділена інтуїцією, залежна, великою мірою потребує захисту, пасивна, полохлива, сором'язлива [1, 22–23].

Прагнення адаптуватися до наслідків соціальних змін, а також образ чоловіка та жінки, що тиражується ЗМІ (успішних, впливових, забезпечених), визначають формування уявлень про гендерні ролі. З метою виявлення поглядів молоді щодо гендерних ролей було проведено опитування студентів 1–2 курсів одного зі столичних вузів. Аналіз результатів опитування дозволяє говорити про збереження стереотипних гендерно-рольових очікувань. Чоловік сприймається як захисник, годувальник, що забезпечує добробут сім'ї, майбутнє своїх дітей, має престижну, високооплачувану роботу; мужній, сильний, хазяйновитий, розумний, з почуттям гумору, освічений, відповідальний, кмітливий, владний, цілеспрямований, впевнений. Жінка – добра, лагідна, чуйна, ніжна, співчутлива, терпляча, любляча, скромна, сором'язлива, розумна, освічена, вродлива, повинна приділяти увагу зовнішності, берегиня домашнього вогнища, що виховує дітей, піклується про членів родини, гарна господиня.

У відповідях дівчат простежується прагнення бути незалежною, самостійною, успішною, сильною, бо «слабка людина нічого не може досягти, а життя в наш час досить жорстоке». Схвально дівчата оцінюють можливість самореалізації, відкриття власної справи або допомоги чоловіку. Привабливим є образ «бізнес-леді», що самостійно себе забезпечує, визнається на рівні з чоловіками, є наполегливою, відповідальною, вміє долати перешкоди.

У відповідях дівчат можна зафіксувати бажаний образ чоловіка: «за ним, як за кам'яною стіною», бере частину хатніх обов'язків на себе, допомагає у вихованні дітей, добрий, лагідний, люблячий, надійний, вміє підтримати, ставиться до жінки з повагою, сприймає її як рівну.

Можна зробити висновок, що соціально-економічні зміни позначаються на статево-рольових стереотипах, проте патріархальні традиційні погляди залишаються пануючими.

1. *Лавриненко Н.В.* Жінчина: самореалізація в семье и обществе (Гендерный аспект). – К.: ВИПОЛ, 1999.

2. *Основи теорії гендеру: Навч. посібник.* – К.: К.І.С., 2004.

3. *Українське суспільство 1994–2005. Динаміка соціальних змін / За ред. д.е.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги.* – К.: Інститут соціології НАН України, 2005.

4. *Штомпка П.* Соціологія. Аналіз сучасного общества / Пер. с польск. С.М. Червонной. – М.: Логос, 2005.